

A lisztes berkenye [*Sorbus aria* (L.) Crantz] erdőművelési tulajdonságai

www.azevfaja.hu

A kis termetű, gyakran csak cserje méretű, lassan növe, erősen tagolt áréával rendelkező lisztes berkenye erdeink nagyon ritka, már-már eltűnőfélben lévő faja. A mintegy 12–15 méter magasra növe, a talajfelszín alatt messze futó szivgyökérzetével és gazdag hajszálggyökérrendszerével a lisztes berkenye jól megköti a meredek, sziklás területek talaját.

Virágjai lombfakadás után, május derekán nyílnak. Az ovális 12–15 mm hosszúságú narancspiros, majd fehéren pontozott skarlátvörös termése, mely kezdetben fanyar ízű, majd az első fagyok után édeskessé válik, szeptember végén, október elején érik, és gyakran az egész télen át a fán marad.

Gyümölcse a 17. századi Burgundiában és Lotaringiában különleges csemegének számított; Svájcban az ínséges időszakban a liszthez keverték, melyből aztán kenyert sütöttek (püspökkenyér: Hutzelbrot). A szénához kevert szárított termékét a disznók hizlalásánál alkalmazták. A népi gyógyászatban is ismert, mint a köhögés, hurut és a hasmenés elenszere. Cukor hozzáadásával ecet, vagy bor, pálinka, illetve az erjesztett termékből sör is készíthető. Citrom vagy alma hozzáadásával lekvár, illetve gyümölcsle előállítására alkalmas.

Magja vörösesbarna, selyemfényű, köldöke fehéres; ezermagtömege: 13–18 g, magterjesztése: zoochor. Sziklevelé 6–15 mm hosszú, ovális vagy visszástojásdad, sötétzöld.

A nagy ökológia amplitúdóval és pionírjelleggel rendelkező, talaj-, klíma- és tápanyagigényét tekintve igénytelen faj fiatalon félárnyéktűrő. Rendszerint az alsóbb lombkoronaszintekben található meg, és ebben az életfázisban fényigényesebb, mint a barkócaberkenye.

Sűrűségi kortól kezdődően jelentősen megnő a fényigénye; árnyékban növekedése visszamarad, nem fejleszt egyenes törzset, vitalitása csökken, és hajlamossá válik a fattyúhajtás képzésére. A késői fagyokra kevésbé érzékeny, mint a barkócaberkenye.

Dr. habil. Frank Norbert – SOE EMK EMEVI

A lassú növekedése, hosszú életciklusú, magassági növekedését, számára kedvező termőhelyi viszonyok esetén, 50–60 éves korban fejezi be, és mintegy 100–150 éves kort érhet el.

Visszaszerző-képessége jó; mind töről, mind pedig gyökérről jól sarjad. Sérült koronáját gyorsan képes regenerálni.

Csemeteneveléshez a begyűjtött termést feldolgozásig 8–15 cm vastag prizmákban kell tárolni. A vetés előtt a magot a húsától meg kell tisztítani, mely végezhető taposással vagy darálással. Amennyiben tiszta magot akarunk előállítani, akkor az összezúzott termést bő vízben többször át kell mosni. Tavaszai vetéshez a tiszta magot nedves homokban +1 – +4 °C-on szükséges tárolni. Saját felhasználásra, vagy ha nem szükséges a tiszta mag előállítása, akkor a mag a szétzúzott hússal együtt is vethető, de előtte szikasztani szükséges. Ez akkor megfelelő, ha jól szórható törmeléklet állítottunk elő. A tiszta mag –5 °C-on tárolva néhány évig megőrzi a csírázóképeségét.

Tavasszal, április végén 1–2 cm mély vetőágyakba kell vetni a magvakat, vagy a maghústörmeléklet. Utóbbi esetben érdemes próbavetést végezni a folyóméterre vetendő magok számának megállapítása miatt. Tiszta mag esetében 30 mag/fm a vetési norma; csírázóképesége általában 70%. A rendszeres gyomlálás és az öntözés nélkülözhetetlen; a kiültethető méretet 2–4 éves korban éri el, azonban többszöri iskolázással suháng sorfa is nevelhető belőle. Vegetatív szaporítása történhet ősszel alvószemzéssel, tavasszal oltással.

A dús lombzatával, bőséges lombhullásával árnyékolja, illetve javítja termőhelyét. Fényigényessége miatt a felnyíló, gyér záródású állományokban, valamint a cserjésekben, továbbá az erdőszegélyeken találja meg a számára optimális életfeltételeket.

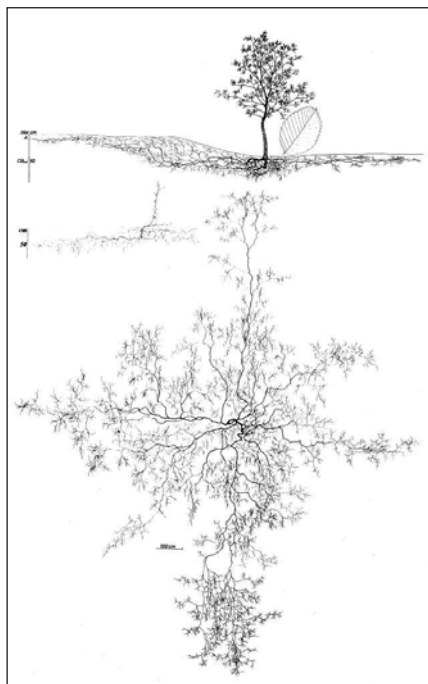
Termetéből, növekedéséből származó tulajdonságai miatt fatermesztési jelentősége igen csekély.

Nyugat-Európában a fenyvesek fajajcserés átalakítása, illetve alátelépítése során előszeretettel alkalmazták, alkalmazták, de szerepet kapott a mészkőtörmelékletjű erdők előerdősítések oris.

Az elmúlt évszázadok erdőgazdálkodási gyakorlata miatt erdeinkből kiszorult, szinte teljesen eltűnt, holott terjedelmes gyökérzetével a meredek hegyoldalak, valamint a talajvédelmi rendeltetésű erdők, továbbá a mész- és dolomitkopárok fontos faja.

Egykoron a fejesfaüzemmódban tartott lisztes berkenye fákról nyert fiatal hajtásokkal tették az alpesi legelőkön tartott borjakat. A népi hiedelem szerint a ház bejárati ajtaja fölé helyezett lisztes berkenye ágak távol tartják a szellemeket, és a népi megfigyelések alapján időjárás-változáskor a berkenye levélfonák színe megváltozik.

A településfásítás egyik fontos faja (lehet), mivel a városi szennyezett levegőt és mezoklimát jól tűri. További alkalmazása javasolt a mezővédő erdők és a különféle agroerdészeti rendszerek kialakítása során. ✨

A lisztes berkenye gyökérzete. Forrás: Kutschera, L. – Lichtenegger, E.: Wurzelatlas, 2002

Szavazzon a 2022-es Év fájára!

Az Országos Erdészeti Egyesület és az Év Fája Kuratórium 2013 óta minden évben, így idén már kilencedik alkalommal teszi lehetővé, hogy az egyesület által működtetett weboldalon, az Év fája tematikus honlapon (www.azevfaja.hu) keresztül szavazzanak az év fájára egyesületi tagtársaink, erdész kollégáink és mindenki más, aki érdeklődik az erdők és a fák világa iránt. A jövő évi Év fája szavazással a 2022. esztendő fafaját választják meg a szavazásban résztvevők.

A hazai fafajokra figyelmet felhívó mozgalom Kuratóriumának döntése alapján 2021. október 29-e és november 19-e között három héten keresztül lehet az alább részletezett fafajokból választani.

A szavazásra az Év fája honlapon nyílik lehetőség minden egyéni felhasználó részére egyszeri alkalommal. Ugyanezen a felületen tekinthető meg a szavazás naprakész állása is.

A szavazás online rendszerébe biztonsági alkalmazásokat is beépítettünk, így kérjük a szavazókat, hogy tartsák be az internetes szavazások „fair play” íratlan és az IT biztonság írott szabályait. Az érvénytelen szavazatokat töröljük.

Jó voksolást kívánunk!

Országos Erdészeti Egyesület

A húsvéti barkát részben ez a faj szolgáltatja, fatermetű egyedei viszont ritkaságszámba mennek, mivel évszázadokon keresztül gyomfának tekintették, s ma is igyekeznek felferődő egyedeit visszaszorítani. Egyetlen fűzfajunk, amely többletvíz nélkül él, az alföldön kimondottan ritka.

Kecskefűz (*Salix caprea*)

Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*)

Hegyvidékeink üde erdeinek elegyfája, köves-sziklás, kőgörgötteges talajokon is megél. Matuzsálemi példányai több száz éves életkorúak, jó mézélő, szárított virágzata ismert gyógytea. Intenzív felújulóképessége miatt a gazdasági erdőkben visszaszorították, a nagyvad is erősen károsítja.

Rezgő nyár (*Populus tremula*)

Hegy- és dombvidékeink jellemző pionír fafaja, fontos szerepe van az erodált, lepusztult talajok újraerdősülésében. Tárta vágott területeken tömegesen verődhet fel, ezért igyekeznek visszaszorítani. Elegáns megjelenésével növeli erdeink esztétikai értékét, számos faj kötődik hozzá.